

عنوان مقاله:

تحلیل نمادهای عددی، هندسی و جانوری در سفالی از نیشابور (با تاکید بر مضامین مذهبی قرن چهارم هجری)

محل انتشار:

پژوهشنامه خراسان بزرگ، دوره 7، شماره 25 (سال: 1395)

تعداد صفحات اصل مقاله: 14

نویسندگان:

سحر چنگیز - دانشجوی دکتری فلسفه هنر دانشگاه بین المللی امام رضا (ع)

حسن بلخاری قهی

خلاصه مقاله:

در دوران حکمرانی سامانیان بر خراسان، چنانچه سیاست نرمش و تسامحی برقرار بود که فضای آزاد اندیشه و ظهور فرقه ها و نحله های گوناگون دینی و فکری را موجب شد. از جمله ادیان غالب در خراسان و نیشابور، اسماعیلیه، فرقه ای از تشیع بود که در آن، رگه هایی از ادیان زرتشتی و مانوی وجود داشت و نسبت به سایر ادیان این دوره تاثیر ملموس تری بر آثار هنری این قرن گذاشته است. لذا پس از واکاوی و رمزگشایی نقوش ظروف سفالین نخودی در نیشابور قرن چهارم ه.ق، تطابق مفهومی-معنایی با صور عددی- هندسی نهفته در مجموعه ی سفال نیشابور و همچنین تاثیرپذیری از نقوش هنر ساسانیان (که خود متأثر از دین زرتشتی بوده)، به وضوح دیده می شود. در دسته بندی سفالینه های نیشابور و نقوش آن ها، ظروفی از تک جانور تا ظروف با جانوران زیاد و متراکم وجود دارد. هدف از نگارش این مقاله بررسی موتیف و نمادهای نقش بسته بر یک اثر سفالین نیشابور از دسته ی نقوش متراکم و کشف وحدت نقوش درهم و یافتن روابط رمزی- هندسی پنهان میان عناصر آن، با رویکرد کیفی و به شیوه ی تحلیلی-توصیفی می باشد. این پژوهش جهت پاسخ به چگونگی اصل و اساس ترسیم نقش و نمادهای این اثر و پی جویی عوامل موثری چون نقش دین، که در طراحی آن، سهمیم بوده حرکت می کند. از میان تنوع تمثیلی که در فرقه ی اسماعیلیه و به ویژه آرای اخوان الصفا وجود داشته به تطبیق و کاربرد تمثیل عددی و استفاده ی اندیشمندان باطنی از ظرفیت تمثیل پردازی آیین ها و مذاهبی چون زرتشتی با نقوش اثر مذکور پرداخته می شود. در واقع مهم ترین ارزیابی از این کاسه ی بزرگ، فرم دایره و دوایر متحدالمرکز، مثلث و به ویژه روابط مثلث وار از عدد سه بود که ساختارهای سه تایی را موجب شد و تحت سه گان ها نام گذاری و ذیل تحلیل نمادین عدد سه به بحث و بررسی گذاشته شد. مفاهیم نمادین عددی که همانند ویژگی باطن گرایی در اسماعیلیه، در باطن نقوش این ظرف نهفته بودند، پس از واکاوی به عنوان عناصر زیرساختی و تعیین کننده ی ساختار اصلی نقوش این اثر در نظر گرفته شدند. در نهایت شاید بتوان به موجب تحلیل اخوان از عدد و هندسه، علت تقدم اعداد و هندسه ی نهفته در اثر مذکور که منجر به کشف روابط مثلث وار شد را مبنایی برای حرکت از محسوسات به معقولات و از عالم جسمانی به عالم روحانی و اتصال به سوی حق تعالی که در نقطه و مثلث مرکزی اثر موجود است، قلمداد کرد.

کلمات کلیدی:

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/2030349>

